

The main directions of improvement of organization and functions of the local government in Ukraine during the decentralization of power

Основні шляхи вдосконалення організації та функціонування місцевого самоврядування в Україні в умовах децентралізації влади

Petro Chornopyskyi

Key words:

constitutional reform, decentralization, local government, bodies of local government.

Ключові слова:

конституційна реформа, децентралізація, місцеве самоврядування, органи місцевого самоврядування.

Постановка проблеми. Розпочата в Україні конституційна реформа спрямована на реформування наявної системи державного управління, децентралізацію державної влади й створення ефективної моделі місцевого самоврядування, що гарантуватиме належний соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць та захист прав і інтересів жителів відповідних громад і забезпечить національні органи місцевого самоврядування максимально економічною та соціальною автономією. Це визначає актуальність нашого дослідження.

Стан дослідження. Незважаючи на те, що у вітчизняній правовій науці зазначену проблематику досліджували такі вчені та практики, як: М. Баймуратов, О. Батанов, О. Бориславська, П. Гураль, І. Заверуха, А. Калінкін, В. Костицький, Т. Кубай, П. Любченко, О. Марцеляк, В. Серьогін, С. Серьогіна, А. Школик та інші, багато актуальних питань щодо вдосконалення вітчизняного механізму публічної влади залишилися поза їхньою увагою. Тому метою нашого дослідження є аналіз наявної моделі місцевого самоврядування та визначення основних напрямів її реформування в умовах децентралізації влади в Україні.

Виклад основного матеріалу. Центральне місце в процесі організації децентралізації влади належить місцевому самоврядуванню як певному прояву централізації, оскільки вчені відносять її, з одного боку, до самостійної форми існування влади, що не залежить від центру, а з іншого – деякий вплив центральної влади на органи місцевого самоврядування залишається.¹ Зазначений підхід до розуміння місцевого самоврядування та децентралізації влади часто має наслідком їх ототожнення або ж деякі автори досить своєрідно проводять розмежування понять «децентралізація» і «самоврядування». На їхній погляд, природа місцевого самоврядування випливає із природи більш широкого явища – державного владарювання, різновидом якого, зокрема, є державне управління, здійснюване спеціально призначеними для цього органами, і місцеве самоврядування за своєю природою є децентралізованою формою державного управління. Інші науковці стверджують, що жодних особливих місцевих справ, місцевих завдань, що відрізняються по суті своїй від державних завдань, не існує. Тому немає в місцевих органах і своєї особливої компетенції. Усі повноваження вони отримують від держави, тобто «ці повноваження є державними, і, таким чином, органи місцевого самоврядування мають державну природу».²

Однак це помилковий підхід до розуміння місцевого самоврядування та децентралізації. У ст. 3 Європейської хартії місцевого самоврядування проголошено: «Місцеве самоврядування означає право і спроможність місцевих властей, у межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою державних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення».³

¹ Калінкін А. Конституційна реформа у сфері децентралізації державної влади: проблеми теорії та практики: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право»; Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ, 2016. С. 35.

² Аболин О. Всемирный и европейский федерализм: вероятные перспективы. Полис. 1994. № 5. С. 148.

³ Європейська хартія місцевого самоврядування: документ Ради Європи від 15 жовтня 1985 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

Правда, ч. 1 ст. 140 Конституції України уточнює: «Місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селищ та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України».⁴

Порівнюючи ці визначення місцевого самоврядування, ми, хоч і бачимо певні розбіжності в розумінні суб'єктів місцевого самоврядування (у першому разі – це органи місцевого самоврядування і відповідні посадові особи – «місцеві влади», у другому – населення «самоврядної» адміністративно-територіальної одиниці), однак можемо зробити висновок, що місцеве самоврядування є самостійним видом публічної влади, яка має своїм джерелом безпосередньо мешканців відповідної територіальної громади – у межах населеного пункту або об'єднаної територіальної громади. Як зазначається в літературі, місцеве самоврядування є однією з базових засад сучасної демократичної системи управління, втіленням влади народу в специфічній формі і на відповідному рівні. Воно передбачає можливість самостійного вирішення питань місцевого значення в інтересах населення територіальної одиниці на підставі закону. Водночас місцеве самоврядування – це форма публічної влади, що реалізується специфічними суб'єктами – територіальними громадами і сформованими ними органами, має особливий об'єкт – питання місцевого значення, та здійснюється на основі окремого типу власності – комунальної (муніципальної) власності.⁵

Такі риси характеризують особливу природу місцевого самоврядування і зумовлюють його специфічне місце в системі публічної влади держави. Коли органи місцевого самоврядування не входять до системи органів державної влади й інституційно є однією з форм реалізації народного суверенітету, через яку здійснюється влада мешканців відповідної територіальної громади. Правда, варто зазначити, що органи місцевого самоврядування спільно з органами державної влади являють собою дві підсистеми, які в сукупності створюють єдину цілісність – систему публічної влади. Ось чому, як пише П. Любченко, велике значення має аналіз місцевого самоврядування як явища, що об'єктивно межує з державною владою і сприяє формуванню автономної сфери реалізації економічних і соціальних інтересів людини.⁶

Натомість децентралізація влади охоплює широкий комплекс різноманітних заходів демократичного характеру з реформування адміністративно-територіального устрою країни та механізму публічної влади. Як влучно зазначає А. Калінкін, можна констатувати, що децентралізація невіддільна від ідеї місцевого самоврядування та демократичних принципів. Виходячи з таких концептуально-методологічних засад, на рівні функціонування державно-владних інституцій в умовах широкої конституційної реформи децентралізацію треба розуміти як комплексний конституційно-правовий і галузево-правовий процес передавання повноважень публічної влади з державного на регіональний та / або муніципальний рівень із метою найповнішого забезпечення ефективного здійснення прав і законних інтересів громадян – членів місцевих громад шляхом максимального наближення до рівня відповідних громад фінансових ресурсів, матеріально-технічної бази, владних повноважень, адміністративних послуг, способів захисту та поновлення порушених прав.⁷

Виходячи із цього, конституційна модернізація публічного управління та децентралізація влади неможливі без корінного реформування місцевого самоврядування. Як зазначається в спеціальній літературі: «Із часу проголошення незалежності в Україні й досі не вдалося створити ефективну систему місцевого самоврядування. Наявна модель самоврядування потребує суттєвого вдосконалення, що передбачає перерозподіл повноважень між органами публічної влади різних рівнів, тобто реформування системи територіальної організації влади. Великого значення в цих умовах набуває якість чинної нормативної бази місцевого самоврядування, її здатність бути надійною основою для тих процесів, які відбуваються в правовому регулюванні місцевого самоврядування і є характерними для сучасного етапу його розвитку. Значної актуальності в контексті реформування системи територіальної організації влади в Україні набувають, зокрема, проблеми визначення способу конституційно-правового регулювання повноважень органів місцевого самоврядування».⁸

⁴ Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.: офіційне видання. К.: М-во юстиції України, 2006. 106 с.

⁵ Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. Бориславська, І. Заверуха, А. Школик та ін.; Центр політико-правових реформ. К.: О.М. Москаленко, 2012. С. 23–24.

⁶ Любченко П. Компетенція суб'єктів місцевого самоврядування. Харків: Модель всесвіту, 2001. С. 84.

⁷ Калінкін А. Конституційна реформа у сфері децентралізації державної влади: проблеми теорії та практики: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право»; Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ, 2016. С. 38.

⁸ Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. Бориславська, І. Заверуха, А. Школик та ін.; Центр політико-правових реформ. К., О.М. Москаленко, 2012. С. 96.

Отже, модернізація національної моделі місцевого самоврядування має розпочатися передусім із напрацювання і створення відповідної правової основи, бази для оновлення моделі місцевого самоврядування в Україні, діяльності органів місцевого самоврядування й органів виконавчої влади на новій адміністративно-територіальній основі з визначенням їхніх повноважень і ресурсного забезпечення, запровадження механізму прямого народовладдя на місцевому та регіональному рівнях, удосконалення правового регулювання процедур проведення загальних зборів громадян за місцем їх проживання та встановлення додаткових гарантій діяльності органів самоорганізації населення, також щодо утворення виконавчих органів обласних і районних рад і розподілу повноважень між ними, створення сприятливих правових умов для широкого залучення населення до ухвалення управлінських рішень органами місцевого самоврядування, для реалізації права територіальних громад на співробітництво на засадах ресурсно-організаційної кооперації та отримання державної підтримки для впровадження проектів такого співробітництва тощо.

Це потребує, по-перше, внесення змін до Конституції України. Водночас, як правильно зазначає О. Марцеляк, «<...> конституційна реформа у сфері децентралізації влади на рівні Основного закону України має визначити прогресивні зміни в політичній системі суспільства, у владовідносинах, у суспільному і державному житті взагалі, передбачити еволюційний розвиток Української держави і суспільства, інституціоналізувати та гарантувати впровадження у вітчизняну практику державотворення такі правові цінності, таку модель місцевого самоврядування, яка сприятиме консенсусу у суспільстві, формуванню України як демократичної, правової, соціальної держави».⁹

Конституційною комісією при Президенті України такі зміни напрацьовані і вони потребують своєї легалізації.¹⁰

По-друге, такою правовою основою реформування місцевого самоврядування в Україні має стати ухвалення Муніципального кодексу України як законодавчої основи вдосконалення організаційно-правових механізмів діяльності інститутів місцевого самоврядування, посилення інституційної спроможності органів територіальної самоорганізації населення, імплементації в національне законодавство положень Європейської хартії місцевого самоврядування, Декларації щодо забезпечення доброго врядування на місцевому і регіональному рівнях, що ухвалена на 14-й сесії Європейської конференції міністрів держав-членів Ради Європи, відповідальних за регіональне та місцеве врядування 24–25 лютого 2005 р., Європейської конвенції про участь іноземців у громадському житті на місцевому рівні від 5 лютого 1992 р., Європейської хартії щодо участі молоді в громадському житті на місцевому та регіональному рівнях від 21 травня 2003 р. тощо.

До речі, цю ідею підтримують багато вітчизняних фахівців у галузі муніципального права. Зокрема, В. Костицький щодо зазначеного пише: «Слід <...> провести повномасштабну інвентаризацію чинного законодавства про місцеве самоврядування з урахуванням національного досвіду та європейських документів із питань самоврядування, завершивши цю роботу розробкою і ухваленням Муніципального кодексу України».¹¹

Наступним напрямом реформування місцевого самоврядування має бути вдосконалення статусу територіальних громад і органів місцевого самоврядування через:

- а) модифікацію їхніх повноважень – це наділення передусім повноваженнями, які забезпечать доступність і якість надання ними публічних послуг населенню відповідно до державних стандартів (територіальної доступності, належної матеріально-технічної бази для надання основних форм публічних послуг (органи місцевого самоврядування повинні мати у своєму розпорядженні відповідні приміщення й інфраструктуру), відкритості інформації про послуги, порядок та умови їх надання; професійності надання публічних послуг). Правильно пише Л. Саліженко: «Саме на рівні громад можливо максимально забезпечити надання якісних та доступних адміністративних,

⁹ Марцеляк О. Конституційна муніципальна реформа в Україні та її пріоритетні напрями на сучасному етапі. Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 8 грудня 2017 р.). К.: ТОВ «Підприємство ВІ.ЕН.ЕЙ», 2017. С. 29–30.

¹⁰ Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) (проект): Закон України № 2217а від 1 липня 2015. URL: // w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812.

¹¹ Костицький В. Місцеве самоврядування як окрема гілка публічної влади. Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 8 грудня 2017 р.). К.: ТОВ «Підприємство ВІ.ЕН.ЕЙ», 2017. С. 19.

соціальних та інших послуг, становлення інститутів демократії, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад». ¹² Про це ж говорять автори роботи «Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України»: «Власне, цінність місцевого самоврядування полягає в тому, що, будучи рівнем публічної влади, найбільш наближеним до людини, а отже, й найкраще обізнаним із повсякденними проблемами життєдіяльності мешканців територіальних колективів, воно може найкраще забезпечити населення широким спектром публічних послуг: соціальних, побутових, торговельних, культурних, освітніх та інших». ¹³

Також територіальні громади й органи місцевого самоврядування потрібно наділити ефективними повноваженнями, які сприятимуть соціально-економічному розвитку територіальних громад і регіонів; посиленню правової, організаційної та матеріальної спроможності територіальних громад, органів місцевого самоврядування, провадженню їхньої діяльності з дотриманням принципів і положень Європейської хартії місцевого самоврядування; стимулюванню економічного розвитку територій у результаті вдосконалення механізмів впливу органів місцевого самоврядування на визначення пріоритетів місцевого економічного розвитку; забезпеченню повсюдності юрисдикції органів місцевого самоврядування на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці тощо;

б) досягнення оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування й органами виконавчої влади. Фахівцями влучно підкреслюється, що місцеве управління та самоврядування – не антиподи, а якісно відмінні форми єдиної системи публічної адміністрації, що не виключають, а навпаки, доповнюють одна одну. І самостійність місцевого самоврядування та його органів зовсім не передбачає його ізоляції від державного управління, відмову від взаємодії з ним. Органи місцевого самоврядування та державного управління повинні скласти цілісну систему взаємопов'язаних органів публічної адміністрації, що мають подібні цілі, завдання, проте відмінні засоби, методи та форми їх досягнення. Тим чинником, що об'єднує ці елементи в єдину систему публічної адміністрації, є, передусім, надання населенню публічних послуг належної якості та на найближчому до них рівні, а також ефективне й оперативне управління місцевими справами. ¹⁴

Водночас в умовах децентралізації влади просто таки необхідно оптимально розподілити повноваження між органами місцевого самоврядування та місцевими органами управління. В. Костицький зауважує: «Зі сфери компетенції місцевих органів виконавчої влади мають бути вилучені та передані до відання місцевого самоврядування всі повноваження, які можуть бути ефективно реалізовані на рівні територіальної громади <...>»; ¹⁵

г) впровадження ефективного механізму здійснення населенням і органами державної влади контролю за наданням органами місцевого самоврядування публічних послуг та належним виконанням своїх повноважень. У цьому плані можна використати досвід Грузії, де Кодексом місцевого самоврядування передбачено, що нормативні акти органів місцевого самоврядування публікуються на сайті «Законодавчого вісника Грузії». Крім того, Кодекс місцевого самоврядування містить перелік документів і проектів, які муніципалітети зобов'язані публікувати у встановлені законом терміни, а також передбачає, що засідання колегіальних органів муніципалітетів (ради, її комісій і робочих груп, уряду Тбілісі) відкриті, кожен може бути присутнім на них без попереднього на те дозволу. Для бажаючих у залі засідань повинні бути виділені місця, якщо ж місць на всіх не вистачає, апарат зобов'язаний технічними засобами забезпечити, щоб засідання чули всі бажаючі. З дозволу голови засідання присутні можуть звертатися з питаннями до тих, хто виступає, робити оголошення, давати роз'яснення та надавати інформацію. Для участі в роботі комісій і тимчасових робочих груп ради можуть бути запрошені представники громадськості, експерти.

¹² Саліженко Л. Формування дієздатних територіальних громад: вітчизняний та зарубіжний досвід. Державне управління та місцеве самоврядування. 2014. Вип. 3 (22). С. 265.

¹³ Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. Бориславська, І. Заверуха, А. Школик та ін.; Центр політико-правових реформ. К., О.М. Москаленко, 2012. С. 23.

¹⁴ Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. Бориславська, І. Заверуха, А. Школик та ін.; Центр політико-правових реформ. К., О.М. Москаленко, 2012. С. 24.

¹⁵ Костицький В. Місцеве самоврядування як окрема гілка публічної влади. Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 8 грудня 2017 р.). К.: ТОВ «Підприємство ВІ.ЕН.ЕЙ», 2017. С. 17.

Що ж стосується здійснення контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування з боку органів державної влади, то, наш погляд, це вдало визначено змінами до Конституції України (ст. 144).¹⁶

Також в Україні можна використати досвід Литви і запровадити спеціальні фінансові служби контролю й аудиту місцевого самоврядування.

Варто зазначити, що встановлення меж і обсягів контролю й адміністративного нагляду за місцевим самоврядуванням відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування має відбуватися за таких обставин:

- по-перше, форми та підстави – нагляд може здійснюватися тільки згідно із процедурами й у випадках, передбачених конституцією або законами;
- по-друге, призначення – нагляд має на меті тільки забезпечення дотримання закону та конституційних принципів;
- по-третє, співмірність заходів контролюючих органів із тими інтересами, які вони мають на меті захистити у процесі адміністративного нагляду (ст. 8);¹⁷

г) створення сприятливих правових умов для максимально широкого залучення населення до ухвалення управлінських рішень із питань місцевого значення, а також розвитку форм прямого народовладдя. Автори наукового дослідження «Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України» зазначають: «<...> демократична держава намагається залучити громадськість до здійснення публічних функцій із метою оптимального задоволення всебічних потреб сучасної людини. У цьому контексті місцеве самоврядування є формою самоорганізації населення, тобто функціонально та організаційно воно є певною соціальною системою (інститутом) і таким організаційно-правовим механізмом урядування, завдяки якому територіальні колективи безпосередньо та через обрані ними органи здійснюють публічні функції, спрямовані на розв'язання місцевих проблем».¹⁸

На це ж звертає увагу Т. Кубай, яка пише: «Міське самоврядування є одним із найбільш характеристичних механізмів державного управління, який дає змогу суттєво підвищити його ефективність через залучення в управлінський процес додаткового ресурсу – місцевої ініціативи громадян».¹⁹

У нашій країні для більш широкого залучення населення до ухвалення управлінських рішень із питань місцевого значення на законодавчому рівні необхідно більш вдало визначити механізм участі громадськості у виробленні органами місцевого самоврядування важливих управлінських рішень, зокрема, з питань визначення стратегії розвитку територіальної громади, затвердження статутів територіальних громад, проектів містобудівної документації (генеральних планів розвитку міст, селищ, сіл тощо), скликання та повноваження загальних зборів жителів громад, обговорення соціальних та економічних питань, важливих для населення, інфраструктурних проектів, які органи місцевого самоврядування планують здійснити на території відповідного населеного пункту, вироблення пропозиції і зауважень до них із боку населення громади, обов'язковості виконання ухвалених загальними зборами рішень, надання загальним зборам громадян за місцем проживання, згідно із законом і відповідно до статуту територіальної громади, права ініціювати позачергове звітування посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальною громадою, а також установлення обов'язку для органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб обґрунтовувати власні рішення про врахування або неврахування рішень загальних зборів громади тощо.

Цілком можна запозичити досвід Грузії і щодо утворення при органах місцевого самоврядування консультативно-дорадчих органів для проведення консультацій із громадськістю, сприяння проведенню громадської експертизи проектів рішень і ухвалених рішень органів місцевого самоврядування шляхом запровадження в Україні при органах місцевого самоврядування муніципальних громадських рад, а при мерах і головах рад – Ради цивільних радників, куди повинні входити представники неурядових організа-

¹⁶ Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) (проект): Закон України № 2217а від 1 липня 2015. URL: // w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812.

¹⁷ Європейська хартія місцевого самоврядування: документ Ради Європи від 15 жовтня 1985 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

¹⁸ Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. Бориславська, І. Заверуха, А. Школик та ін.; Центр політико-правових реформ. К., О.М. Москаленко, 2012. С. 23.

¹⁹ Кубай Т. Міське самоврядування як інститут демократичного суспільства: управлінсько-правовий аспект. Ефективність державного управління: збірник наукових праць. 2015. Вип. 42. С. 267.

цій, підприємців і населення (з дотриманням гендерної квоти), з якими мають узгоджуватися проекти бюджету та документи із планування просторового розвитку, інфраструктурні та соціальні проекти, питання найменування географічних об'єктів та інші важливі рішення органів місцевого самоврядування;

д) передбачення ефективного механізму, насамперед, судового захисту прав та інтересів громад і органів місцевого самоврядування від будь-якого обмеження їхніх прав або втручання з боку центральної влади. Це впливає з положень Європейської хартії місцевого самоврядування, яка закріплює принцип субсидіарності (оптимальної децентралізації і реальної керованості території), що передбачає, по-перше, здійснення муніципальних функцій тими територіальними рівнями влади, які мають найтісніший контакт із громадянином, по-друге, врахування обсягу і характеру завдань і вимог щодо досягнення ефективності й економії під час розмежування повноважень між територіальними рівнями влади (ч. 3 ст. 4); принцип повноважності місцевого самоврядування, невідчужуваності та непорушності його повноважень – повноваження місцевого самоврядування мають бути повними і виключними. Вони не можуть бути скасовані чи обмежені, якщо це не передбачено законом (ч. 4 ст. 4); принцип правового захисту місцевого самоврядування – права органів місцевого самоврядування використовувати засоби правового захисту для забезпечення вільного здійснення своїх повноважень і поваги принципів місцевого самоврядування (ст. 11).²⁰

Висновки. Реалізація зазначених напрямів реформування місцевого самоврядування сприятиме його більшій самостійності, автономії у відносинах із державою та в результаті – значному ступеню самостійності (автономності) самоврядних територіальних громад щодо адміністрування наданих їм сфер за мінімального втручання з боку органів державної влади. Завдяки цьому місцеве самоврядування стане міцною підвалиною подальшого демократичного розвитку України та важливим ціннісним орієнтиром і концептуальною засадою організації державно-управлінської системи.

Анотація

Стаття присвячена проблемі децентралізації влади в Україні і реформуванню вітчизняного механізму публічної влади. У ній порушено питання про необхідність вдосконалення організації та функціонування місцевого самоврядування, виходячи із закордонного досвіду, зроблено висновки щодо основних напрямів модернізації місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні.

Summary

This article conducts a research on decentralisation of power in Ukraine and on the reform of the domestic mechanism of public authority. This article raises an issue of the necessity of improvement of the organisation and functioning of the local government and, based on foreign experience, the conclusion is made regarding the main directions of modernization of the local government during the decentralization of power in Ukraine.

Використана література:

1. Калінкін А. Конституційна реформа у сфері децентралізації державної влади: проблеми теорії та практики: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право»; Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ, 2016. 184 с.
2. Аболин О. Всемирный и европейский федерализм: вероятные перспективы. Полис. 1994. № 5. С. 142–149.
3. Європейська хартія місцевого самоврядування: документ Ради Європи від 15 жовтня 1985 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
4. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.: офіційне видання. К.: М-во юстиції України, 2006. 106 с.
5. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. Бориславська, І. Заверуха, А. Школик та ін.; Центр політико-правових реформ. К., О.М. Москаленко, 2012. 212 с.

²⁰ Європейська хартія місцевого самоврядування: документ Ради Європи від 15 жовтня

6. Любченко П. Компетенція суб'єктів місцевого самоврядування. Харків: Модель всевітту, 2001. 224 с.
7. Марцеляк О. Конституційна муніципальна реформа в Україні та її пріоритетні напрями на сучасному етапі. Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 8 грудня 2017 р.). К.: ТОВ «Підприємство ВІ.ЕН.ЕЙ», 2017. С. 25–30.
8. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) (проект): Закон України № 2217а від 1 липня 2015 р. URL: // w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812.
9. Костицький В. Місцеве самоврядування як окрема гілка публічної влади. Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 8 грудня 2017 р.). К.: ТОВ «Підприємство ВІ.ЕН.ЕЙ», 2017. С. 16–19.
10. Саліженко Л. Формування дієздатних територіальних громад: вітчизняний та зарубіжний досвід. Державне управління та місцеве самоврядування. 2014. Вип. 3 (22). С. 263–267.
11. Кубай Т. Місцеве самоврядування як інститут демократичного суспільства: управлінсько-правовий аспект. Ефективність державного управління: збірник наукових праць. 2015. Вип. 42. С. 266–273.

Petro Chornopyskyi,

Postgraduate Student at Department of General Legal Disciplines of Faculty № 6
Kharkiv National University of Internal Affairs